

Використані джерела інформації:

1. Указ Президента України від 9 грудня 2010 р. № 1085 «Про оптимізацію системи центральних органів виконавчої влади» / [Електронний ресурс]: за станом на 12 жовтня 2012 – Режим доступу: <http://www.president.gov.ua/documents/12584.html>.
2. Гаєвський Б.А. Основи науки управління: Учб. посіб. – К.: МАУП, 1997. – 112 с.
3. Килиєвич О. Ефективність державного управління та конкурентоспроможність національної економіки // Зб. наук. р. Української Академії державного управління при Президенті України Під ред. В.И.Лугового, В.М. Князева. – К.: Вид. УАДУ, 1999. – Вип. 2. – В 2 ч. – ЧИ. – 352 с.
4. Цветков В.В. Державне управління: основні фактори ефективності (політико-правовий аспект). – Х.: Право, 1996. – 164 с.
5. Гаврылышин Б. К эффективным обществам: Пути в будущее: доклад римскому Клубу / Б. Гаврылышин; составитель и переводчик В.Рубцов. – К.: Гнозис, 2009. 302 с.
6. Козловський В.О. Експериментальне дослідження морально психологічного потенціалу управлінських кадрів // Актуальні проблеми державного управління: Наук. зб. – Дніпропетровськ: ДРИДУ НАДУ, 2004. – Вип. 3 (17). – С. 177-185.

Рецензент: Руденко О.М., д.держ.упр., доцент.

УДК 354:339.9: 330.35

Пивоваров К.В.,

к.держ.упр.,

докторант Академії муніципального управління

ДІЄВІ ФОРМИ ФІНАНСОВОГО КОНТРОЛЮ В СИСТЕМІ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ В УКРАЇНІ

В статті доведено, що контроль не повинен обмежуватися такими поширеними і не завжди результативними формами його проведення як попередній, поточний і подальший контроль. Водночас визначення чинників, що обумовлюють необхідність посилення фінансового контролю, дозволило дійти висновку про необхідність застосування більш дієвих його форм: попереджувального, супровідного, додаткового та завершального. На особливу увагу заслуговує вдосконалення аудиту як важливої ланки контрольної системи та рекомендації щодо більш широкого використання попереднього контролю з метою профілактики правопорушень у фінансовій сфері. Застосування таких форм на сучасному етапі суспільного розвитку дає можливість підвищити результативність фінансового контролю в системі державного управління.

В статье доказано, что контроль не должен ограничиваться такими распространенными и не всегда результативными формами его проведения как предварительный, текущий и последующий контроль. Время определения факторов, обуславливающих необходимость усиления финансового контроля, позволило сделать вывод о необходимости применения более действенных его форм: предупредительного, сопровождающего, дополнительного и заключительного. Особого внимания заслуживает совершенствования аудита как важного звена контрольной системы и рекомендации относительно более широкого использования предварительного контроля в целях профилактики правонарушений в финансовой сфере. Применение таких форм на современном этапе общественного развития дает возможность

повыситъ результативность финансового контроля в системе государственного управления.

In the article it is proved that the control should not be limited by such common and not always effective forms of its realization as the previous, current and future control. However, determining the factors that contribute to the need to strengthen financial controls, allowed the conclusion about the need for more effective use of its forms: warning, accompanying, additional and final. Particular attention is given to improving audit as an important link of the control system and recommendations for greater use of prior control to prevent crime in the financial sector. The use of such forms at the present stage of social development provides an opportunity to improve the financial control in public administration.

Вступ. На сучасному етапі соціально-економічних перетворень в Україні важливим державним завданням є забезпечення незворотності реформи, зокрема за допомогою створення дієвої системи контролю в державному управлінні. Рівень відповідальності апарату державного управління перед суспільством і громадянами значною мірою залежить саме від контролю в державному управлінні. За період незалежності в державі створені засади розвитку контролю в державному управлінні. Проте наявність розгалуженої системи контролю в державному управлінні ще не забезпечує її ефективність. Зазначимо, що сьогодні в Україні функції контролю розподілені поміж кількома десятками органів державного управління з різним правовим статусом та різними повноваженнями, які іноді дублюються. Досі не створені ефективні механізми взаємодії органів контролю в державному управлінні. За таких умов актуальною є необхідність дослідження проблем контролю в державному управлінні України.

Концептуальні засади розвитку державного управління і теоретичних основ виконання контрольної функції управління висвітлено в працях провідних вітчизняних та зарубіжних учених: В.Б.Авер'янова, Р.Агранофф, А.П.Альохіна, О.Ф.Андрійко, Г.В.Атаманчука, В.Г.Афанасьєва, Д.М.Бахраха, І.Л.Бачило, А.Білла, В.М.Горшньова, Б.Гурне, С.Д.Дубенко, Ж.Зіллера, А.М.Омарова, Є.Орілі, О.І.Сушинського, Ю.О.Тихомирова, А.Ф.Ткачука, Уолтер Дж. Олешек, В.В.Цветкова, В.Є.Чиркіна, Ц.А.Ямпольської та інших. Проте необхідно зазначити, що комплексні дослідження, що містять аналіз контролю в державному управлінні з позицій системного підходу, досі не проводилися.

Постановка проблеми. Визначити дієві форми здійснення фінансового контролю в системі державного управління в Україні на сучасному етапі суспільного розвитку.

Результати. Важливим складовим елементом фінансового механізму є фінансовий контроль. Сутність фінансового контролю взагалі полягає в здійсненні процесу вивчення та порівняння фінансових показників, виявленні проблем, а також прийнятті відповідних заходів з метою уникнення або запобігання виникаючих відхілень та порушень. Призначення контролю складається в сприянні успішній реалізації фінансової політики держави, забезпеченні процесу формування та

ефективного використання фінансових ресурсів у всіх сферах та ланках народного господарства.

Держава здійснює підтримуючу, компенсаційну та регулюючу діяльність, використовуючи систему заходів та спрямовуючи їх на створення бажаних умов для ефективної діяльності ринку, підвищення його конкурентоспроможності, розв'язання складних соціально-економічних проблем розвитку національної економіки і суспільства (фінансового контролю з метою декриміналізації економіки, протидії корупції, виведення ВВП із тіньового кримінального сектору економіки тощо). Розв'язання цих проблем забезпечується виконанням основних функцій державного регулювання економіки:

1) контролюючої: здійснення державного нагляду і контролю за виконанням і дотриманням законів, нормативних актів, економічних та соціальних стандартів з боку відповідних контролюючих органів і громадських організацій ;

2) стимулюючої: формування системи засобів, спроможних ефективно впливати на діяльність суб'єктів господарювання (їх інтереси), стимулювати економічні процеси у некриміналізованих секторах економіки;

3) нормативної (регламентуючої): створення законів, законодавчих актів і нормативів, що дозволяють встановлювати рівні умови для тих суб'єктів економіки, які зацікавлені працювати в межах правового простору;

4) коригувальної: коригування розподілу ресурсів в економіці з метою розвитку прогресивних процесів, усунення джерел криміналізації економічних відносин, забезпечення нормальних соціально-економічних і політичних умов життя суспільства;

5) соціальної: регулювання державою соціально-економічних відносин, додержання принципів соціальної справедливості, перерозподілу доходів, забезпечення соціального захисту населення, надання соціальних гарантій;

6) цільової: визначення цілей, стратегічних і тактичних пріоритетів, їх оперативна реалізація в розвитку національної економіки.

Держава спирається на сильну владу та ефективну систему державного управління. Досягнення мети державної політики щодо реалізації функції фінансового контролю здійснюється з використанням відповідних механізмів державного управління, що стають дієздатними за певних умов і реалізуються через відповідні засоби та методи впливу на економічну систему.

Організація фінансового контролю завжди потребує чіткого визначення його суб'єктів, правовий статус та повноваження яких визначаються як законодавством держави, так і нормативно-правовими

актами суб'єктів фінансової діяльності. Суб'єкти або органи фінансового контролю - це носії контрольних функцій щодо об'єкта контролю. Об'єктом фінансового контролю стають розподільчі процеси при формуванні та використанні фінансових ресурсів. Предметом контролю виступають фінансові показники – прибутки, рентабельність, собівартість тощо.

Завдання фінансового контролю є такими: сприяння збалансованості між попитом в фінансових ресурсах та розмірами грошових доходів та фондів; забезпечення своєчасності та повноти виконання фінансових зобов'язань перед бюджетами; виявлення резервів росту фінансових ресурсів; сприяння раціональному використанню матеріальних цінностей та грошових ресурсів; забезпечення виконання законності в фінансовій сфері; сприяння зовнішньоекономічній діяльності підприємств, в тому числі по валютних операціях тощо [3].

У більшості країн світу сформовані й розвиваються три незалежні одна від одної гілки фінансового контролю в системі державного управління, що містять усі належні їм елементи, а саме:

1) державна сфера, в якій функціонує система державного фінансового контролю;

2) муніципальна сфера, де діє система фінансового контролю органів місцевого самоврядування та місцевої виконавчої влади;

3) сфера громадянського суспільства з незалежною системою фінансового контролю [4].

Провідне місце серед систем фінансового контролю належить системі державного фінансового контролю, що зумовлено роллю держави в процесах ринкової трансформації. Важливим з огляду на це є зміцнення й удосконалення системи державного фінансового контролю в Україні. Суб'єктами державного фінансового контролю виступають органи державної влади, яка згідно з конституційними принципами поділяється на законодавчу, виконавчу й судову. Відповідно, сукупність контрольних органів становить інфраструктуру державного фінансового контролю, визначальне місце серед яких належить органам законодавчої влади - ініціаторові та виконавцеві державного фінансового контролю.

Формування задач фінансового контролю відбувається під впливом багатьох чинників на макро- і мікрорівні. До чинників впливу на макрорівні відносяться: податкова політика, відсутність належного законодавчо-нормативного забезпечення; адміністративні бар'єри; обмеженість внутрішнього попиту і наявність кризи збуту на внутрішньому ринку; недостатня державна підтримка провідних сфер економіки; низька інвестиційна активність унаслідок нестабільності економіки; нерозвиненість інфраструктури; тіньова економіка; неефективна приватизація; нерозвиненість ринку нерухомості тощо.

До чинників впливу на мікрорівні відносяться насамперед ті, що пов'язані з розвитком підприємництва на даному кризовому етапі розвитку економіки, а саме: зміна пропорцій між галузями виробництва залежними

від інновацій продукту, послуг або технологічних процесів, що заміщають морально застарілі виробництва, спосіб і час виникнення підприємства, вибрана ним форма власності; фінансові можливості підприємства; асортимент продукції, її якість і попит на неї; вибрана стратегія діяльності підприємства, його організаційна структура тощо.

Аналізу розвитку підприємництва в Україні показав, що до основних його проблем відносяться: брак власних фінансових коштів на розвиток; брак грошових оборотних коштів і джерел їх поповнення; інфляція; нестабільність законодавства; проблеми із збутом продукції, пов'язані з низькою платоспроможністю населення і підприємств; небезпечно розширена криміналізація фінансово-економічних відносин; втручання місцевої влади, наділеної надмірними повноваженнями по відношенню до бізнесу і недостатніми, – по відношенню до громадян; монополізм низки крупних об'єднань, що обмежують свободу ринкових відносин і конкурентність [5].

Все вищенаведене актуалізує контролюючу функцію держави, в той час як досвід зарубіжних країн надає приклади можливих шляхів подолання негативних чинників, що впливають на розвиток системи фінансового контролю в Україні. Так, у більшості країн-учасниць ЄС парламенти мають право скорочувати або збільшувати витрати й податки шляхом прийняття поправок, але лише у суворо визначених межах (наприклад, щоб дефіцит бюджету не перевищував певних контрольних цифр, запропонованих урядом).

Конституція України визначає загальні засади і характер участі у процесі фінансового контролю Верховної Ради України та її комітетів, у першу чергу Комітету з питань бюджету та Комітету з питань фінансів і банківської діяльності, які здійснюють безперервний парламентський контроль за станом і рухом державних фінансів. У ст. 85 Конституції закріплено такі повноваження Верховної Ради, пов'язані зі здійсненням фінансового контролю:

- затвердження Державного бюджету України та внесення змін до нього; контроль за виконанням Державного бюджету України, прийняття рішення щодо звіту про його виконання;

- здійснення контролю за діяльністю Кабінету Міністрів України відповідно до Конституції;

- затвердження рішень про надання Україною позик та економічної допомоги іноземним державам і міжнародним організаціям, а також про одержання Україною від іноземних держав, банків і міжнародних фінансових організацій позик, не передбачених Державним бюджетом України, здійснення контролю за їх використанням;

- призначення на посади та звільнення з посад Голови та інших членів Рахункової палати;

- призначення на посаду та звільнення з посади Голови Національного банку України за поданням Президента України;

- призначення та звільнення половини складу Ради Національного банку України;
- здійснення парламентського контролю у межах, визначених Конституцією [2].

Згідно зі ст. 109 Бюджетного кодексу України до повноважень Верховної Ради України з контролю за додержанням бюджетного законодавства належать:

- 1) заслуховування звітів про стан виконання Державного бюджету України, у тому числі заслуховування звітів розпорядників бюджетних коштів про використання коштів Державного бюджету України;
- 2) контроль за використанням коштів резервного фонду державного бюджету [1].

Забезпечуючи проведення контролю за додержанням бюджетного законодавства, комітети Верховної Ради України беруть участь у підготовці до розгляду Верховною Радою України проекту закону про Державний бюджет України, готують і попередньо розглядають питання щодо контролю за виконанням та звіту про виконання Державного бюджету України в частині, що належить до компетенції комітетів.

Контрольні повноваження Президента України у сфері фінансової діяльності держави впливають з його статусу глави держави та гаранта державного суверенітету, територіальної цілісності України, додержання Конституції України, прав і свобод людини і громадянина. Безпосереднє здійснення контрольних функцій може реалізуватися Президентом під час підписання ним прийнятих Верховною Радою законів, наприклад закону про Державний бюджет України на поточний рік або будь-яких інших законів у сфері організації та регулювання фінансової діяльності. Свої повноваження він може реалізувати також шляхом прийняття указів, дія яких спрямована на регулювання фінансових відносин. Акти Президента можуть стосуватися окремих сфер фінансової діяльності і визначають загальні завдання, що стоять перед органами державної влади та управління у сфері регулювання фінансових відносин.

Кабінет Міністрів України здійснює контроль за державними фінансами в ході безпосередньої практичної реалізації фінансової політики України, державної політики у галузі ціноутворення й оплати праці, складання та виконання Державного бюджету України і звіту про його виконання, здійснення загальнодержавних і міждержавних економічних програм, створення і керівництва діяльністю різних фондів тощо. Поточна діяльність Кабінету Міністрів України нерозривно пов'язана з управлінням державними фінансами і контролем за їх найраціональнішим витрачанням. У межах своїх повноважень уряд також здійснює відомчий державний контроль за фінансами міністерств і відомств загальної компетенції з точки зору управління державними фінансовими ресурсами.

Фінансовий контроль на місцях здійснюють Верховна Рада і Рада міністрів Автономної Республіки Крим, інші регіональні і місцеві органи самоврядування при розгляді проектів і затвердженні відповідних

бюджетів і звітів про їх виконання, при внесенні до цих бюджетів змін і корективів у ході їх виконання, при заслуховуванні інформацій і звітів голів постійних комісій про витрачання бюджетних ресурсів, керівників інших органів з питань фінансової діяльності.

Одним з важливих напрямів при здійсненні фінансового контролю на місцях є контроль за виконанням місцевих бюджетів та складання й розгляд звітності про їх виконання. Зокрема, згідно з ч. 4 ст. 80 Бюджетного кодексу України квартальний та річний звіти про виконання місцевого бюджету подаються до Верховної Ради АРК, відповідної ради Радою міністрів АРК, місцевою державною адміністрацією, виконавчим органом відповідної ради чи міським, селищним, сільським головою (у разі, якщо відповідні виконавчі органи не створені) у двомісячний строк після завершення відповідного бюджетного періоду [1]. Перевірку звіту здійснюють Рахункова палата Верховної Ради АРК (щодо використання органами виконавчої влади коштів бюджету АРК) чи комісія з питань бюджету відповідної ради, після чого відповідні ради затверджують звіт про виконання бюджету або приймають інше рішення з цього приводу. Відповідно до ст. 98 Конституції України контроль за використанням коштів Державного бюджету України від імені Верховної Ради України здійснює Рахункова палата. Закон України “Про Рахункову палату” до її завдань у сфері фінансового контролю відносить:

- організацію і здійснення контролю за своєчасним виконанням видаткової частини Державного бюджету України, витрачанням бюджетних коштів, у тому числі коштів загальнодержавних цільових фондів, за обсягами, структурою та їх цільовим призначенням;

- здійснення контролю за утворенням і погашенням внутрішнього і зовнішнього боргу України, визначення ефективності та доцільності видатків державних коштів, валютних та кредитно-фінансових ресурсів;

- контроль за фінансуванням загальнодержавних програм економічного, науково-технічного, соціального і національно-культурного розвитку, охорони довкілля;

- контроль за додержанням законності щодо надання Україною позик та економічної допомоги іноземним державам, міжнародним організаціям, передбачених у Державному бюджеті України;

- контроль за законністю та своєчасністю руху коштів Державного бюджету України та коштів позабюджетних фондів в установах Національного банку України та уповноважених банках;

- аналіз встановлених відхилень від показників Державного бюджету України та підготовка пропозицій про їх усунення, а також про вдосконалення бюджетного процесу в цілому;

- регулярне інформування Верховної Ради України, її комітетів про хід виконання Державного бюджету України та стан погашення внутрішнього і зовнішнього боргу України, про результати здійснення інших контрольних функцій [4].

У визначених законодавством межах Рахункова палата України уповноважена здійснювати експертно-аналітичні, інформаційні та інші види діяльності, що забезпечують контроль за використанням коштів загальнодержавних цільових фондів, коштів позабюджетних фондів, за цільовим використанням фінансово-кредитних і валютних ресурсів під час здійснення загальнодержавних програм. Для забезпечення виконання своїх завдань контролери Рахункової палати проводять фінансові перевірки, ревізії в апараті Верховної Ради України, органах виконавчої влади, Національному банку України, Фонді державного майна України, інших підзвітних Верховній Раді України органах, у місцевих державних адміністраціях та органах місцевого самоврядування, а також на підприємствах, в установах та організаціях незалежно від форм власності, в об'єднаннях громадян, недержавних фондах та інших недержавних некомерційних громадських організаціях у тій частині їх діяльності, яка стосується використання коштів Державного бюджету України [5].

Здійснюючи ревізії (перевірки), контролери мають право отримувати від керівників установ та організацій, що перевіряються, всю необхідну документацію та іншу інформацію про фінансово-господарську діяльність, у тому числі усні та письмові пояснення з питань, пов'язаних з проведенням ревізій (перевірок). За підсумками контрольної діяльності посадові особи Рахункової палати складають довідки або акти (зокрема, за підсумками ревізій). При оформленні результатів контрольних заходів має додержуватися об'єктивність, достовірність, обґрунтованість, ясність і вичерпність опису виявлених фактів і даних. Не допускається включення до акта різних висновків, припущень та непідтверджених даних про адміністративну, розпорядчу та фінансову діяльність об'єкта контрольного заходу. Проте посадові особи Рахункової палати України не наділені правом застосовувати до порушників фінансової дисципліни санкції. Вони можуть направляти матеріали ревізій (перевірок) та обстежень Кабінету Міністрів України, відповідних центральних органів виконавчої влади, Національного банку України, Фонду державного майна України, підприємств, установ та організацій для розгляду і вжиття необхідних заходів. Крім того, Рахункова палата України за рішенням колегії може порушувати перед Верховною Радою України, Президентом України, а також органами виконавчої влади клопотання про притягнення до відповідальності посадових осіб, винних у порушенні вимог чинного законодавства України, внаслідок чого державі завдано матеріальної шкоди.

У разі виявлення під час ревізій (перевірок) та обстежень фактів привласнення грошей і матеріальних цінностей, інших зловживань контролери Рахункової палати можуть передавати матеріали ревізій (перевірок) та обстежень до правоохоронних органів з інформуванням про це Верховної Ради України.

У здійсненні державного фінансового контролю особлива роль належить спеціалізованим органам державної виконавчої влади з

управління фінансами, для яких сама фінансова діяльність є основною. Як уже зазначалося, ці органи створено спеціально для здійснення фінансового управління, внутрішньо вони становлять єдину підсистему фінансово-кредитних органів. Цю підсистему органів очолює Міністерство фінансів України, яке здійснює контроль за виконанням державного бюджету, за додержанням установами Національного банку і комерційних банків правил касового виконання державного бюджету щодо доходів. Крім того, Мінфін України встановлює порядок ведення бухгалтерського обліку і складання звітності про виконання державного і місцевих бюджетів, кошторисів витрат бюджетних установ, встановлює форми обліку і звітності з касового виконання бюджетів.

У сфері грошово-кредитного обігу забезпечення фінансового контролю та банківського нагляду є однією з основних функцій центрального банку держави - Національного банку України. У межах конституційних повноважень Рада НБУ розробляє Основні засади грошово-кредитної політики та здійснює контроль за її проведенням. НБУ здійснює нагляд за діяльністю комерційних банків, що є суб'єктами підприємницької діяльності, їх відділень, філій, представництв по всій території України. Такий нагляд спрямований на забезпечення стабільності банківської системи, захист інтересів вкладників шляхом зменшення ризиків у діяльності комерційних банків. Фінансовий контроль НБУ спрямований на скорочення зовнішніх і внутрішніх банківських ризиків: ліквідності, кредитних, валютних, облікового процента тощо. Стратегічну політику служби банківського нагляду НБУ визначають її контрольно-наглядові функції, які концентруються за кількома формами контролю.

В основу класифікації фінансового контролю покладено декілька чинників. За суб'єктами, що здійснюють фінансовий контроль, його можна переділити на зовнішній (тобто контроль спеціально уповноважених державних органів, що є вищими стосовно до об'єкта, що перевіряється, або незалежних від нього органів контролю) та внутрішній (контроль у межах однієї організації або галузі силами їхніх структурних підрозділів, бухгалтерів).

Загальновідомою є також інша класифікація: за органами, що здійснюють фінансовий контроль, він переділяється на державний, незалежний (або аудиторський) контроль і контроль власника. Державний контроль в Україні згідно з чинним законодавством здійснюють мірою необхідності та в межах своєї компетенції різноманітні органи державної влади України та підвідомчі їм організації.

Незалежний (або аудиторський) контроль здійснюють аудитори (аудиторські фірми) за договорами з державними та приватними підприємствами перевіряючи достовірність звітних даних, балансів і водночас надаючи консультативні послуги з питань обліку, фінансів. Такий контроль призначено здебільшого для об'єктів приватного сектора економіки.

Контроль власника можна переділити на: галузевий (це контроль міністерств, державних комітетів підпорядкованих їм за галузевістю підприємств, установ та організацій, наприклад, щодо виконання планових завдань із виробничої та фінансово-господарської діяльності) і внутрішньогосподарський (здійснюваний власниками підприємств, його бухгалтерською службою).

Перелік видів фінансового контролю не є вичерпним, його можна переділити за багатьма критеріями: за часом проведення (попередній, поточний і подальший); за підвідомчістю об'єкта, що перевіряється (галузевий та пізагалузевий) та ін.

Висновки. Розглянута практика фінансового контролю, що склалася в Україні, доводить об'єктивну необхідність посилення контрольної функції держави на фінансовому ринку. Досягнення мети державної політики щодо реалізації функції фінансового контролю має здійснюватися на основі відповідних механізмів державного управління, що стають дієздатними за певних умов і реалізуються через відповідні засоби та методи впливу на економічну систему. Визначення механізмів державного управління щодо удосконалення існуючих форм та методів фінансового контролю в сучасних умовах потребує аналізу та визначення чинників, що впливають на реалізацію функції фінансового контролю. Невідкладним завданням є формування в Україні ефективної системи державного фінансового контролю. Проблема полягає в тому, що на сьогодні реалізація контрольної функції у фінансовій сфері розпорошена між кількома державними органами, повноваження яких досить часто дублюються. Фундаментальні причини неефективності системи фінансового контролю в Україні полягають у недосконалості нормативно-правового забезпечення.

Використані джерела інформації:

1. Бюджетний Кодекс України / Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2010, № 50-51, ст.572
2. Конституція України: Текст Основного Закону з офіційними тлумаченнями Конституційного Суду. (Огляд і коментарі В. Ф. Погорілка та В. Л. Федоренка). -К.: Наукова думка, 2006. -210с.
3. Павлюк В. В. Методологія системного контролю: упорядкування понять / В. В. Павлюк // Менеджер: Вісн. Донец. держ. акад. упр. – Донецьк, 2012. – № 6. – С. 127-131.
4. Передборський В.А. Детінізація економіки у контексті трансформаційних процесів. Питання теорії та методології: Моногр. // В.А. Передборський. – К. : Кондор, 2005. – 614 с.
5. Романів М. В. Роль фінансового контролю за використанням бюджетних коштів / М.В. Романів // Фінанси України. – 2009. – № 2. – С.67-70.

Рецензент: Дацій Н.В., д.держ.упр.